

مروری نظام‌مند بر تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر آموزش و یادگیری زبان: فرصت‌ها و چالش‌ها

Barzan, Pooria

Department of English Language and Literature, Ilam University, Ilam, Iran.

Sayyadi, Mehran and Khany, Reza

English department, Faculty of humanities, Ilam University, Ilam, Iran

[10.22034/jelt.2023.13048.1035](https://doi.org/10.22034/jelt.2023.13048.1035)

چکیده

همه‌گیری کرونا بر جنبه‌های مختلف زندگی انسان اثرگذار بوده و آموزش و تدریس زبان نیز از این قاعده مستثنی نیست. هدف این پژوهش بررسی پیامدهای کووید-۱۹ در شیوه‌های تدریس و فراگیری زبان، چالش‌ها و فرصت‌ها به روش مرور نظام‌مند است. جهت انجام این کار انتشارات‌های معتبر انگلیسی زبان به همراه ژورنال‌های انگلیسی زبان فعال در حوزه آموزش زبان دانشگاه‌های دولتی ایران با استفاده از کلید واژه‌های فراگیری، تدریس، زبان و کووید-۱۹ مورد بررسی قرار گرفتند که سرانجام بر اساس معیارهای ارزیابی از میان ۴۴ مقاله، ۱۶ مقاله و نتایج آن‌ها سازماندهی، خلاصه و گزارش گردید. نتایج حاصل از این بررسی‌ها نشان داد که آموزش زبان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ منجر به افزایش آشنایی مدرسان با تکنولوژی آموزش آنلاین گردیده و کمک شایانی به تسهیل فرآیندهای توسعه حرفه‌ای آن‌ها کرده است، اگرچه در طی فرآیند آموزش با چالش‌هایی همچون ابزار آموزشی مناسب، عدم آشنایی با تکنولوژی در ابتدای کووید-۱۹ و مسائل و مشکلات مربوط به فراگیران مواجه بوده‌اند. نتایج حاصل از این تحقیق می‌تواند در جهت بهبود فرآیند آموزش موثر و همچنین بهبود شیوه‌های تدریس زبان موثر واقع گردد.

کلمات کلیدی: آموزش زبان، کووید-۱۹، یادگیری، همه‌گیری، چالش و فرصت

مقدمه

کووید-۱۹ تقریباً در تمام نقاط جهان شیوع پیدا کرد و اکثر کشورها و مناطق دنیا را تحت تأثیر قرار داد. این بیماری برای اولین بار در دسامبر ۲۰۱۹ در شهر ووهان چین شناسایی شد (سیوتی و همکاران^۱، ۲۰۲۰). کشورهای جهان درباره‌ی مراقبت جدی از خود به شهروندانشان هشدار دادند. دستورالعمل‌های بهداشتی شامل: شستن دست‌ها، زدن ماسک، فاصله گذاری اجتماعی و پرهیز از هر گونه تجمع می‌شد. سیاست‌های قرنطینه کردن و در خانه ماندن هم اقدامات لازمی بودند که برای کاهش شیب منحنی کرونا و کاهش ابتلا و انتقال بیماری انجام می‌گرفت.

ایران تعطیلی مدارس، دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی خود را از اول اسفند ماه ۱۳۹۸ اعلام کرد (پایگاه اطلاع رسانی ریاست جمهوری ۱۳۹۹). و پس از چند هفته وقفه در امر آموزش، با ساخت و یا به کارگیری نرم افزارهای آموزش مجازی و ارتباطی (همچون: شاد، تلگرام، واتس‌آپ، اسکایپ و...)، یادگیری در مدارس و دانشگاه‌ها از سر گرفته شد. بیش از ۱۸ میلیون یادگیرنده از دبستان تا دانشگاه تحت تأثیر این تعطیلی قرار

¹ Ciotti, Ciccozzi, Terrinoni, Jiang, Wang, & Bernardini

گرفتند. این تأثیر بسیار گسترده بوده و تا به امروز اثرات آن باقی مانده است. هم اکنون نیاز مبرمی به ابداع روش‌های نوین آموزش و ارزشیابی یادگیری با توجه به شرایط موجود احساس می‌شود. همه‌گیری کووید-۱۹ فرصتی را برای ما فراهم کرده است تا راه را برای معرفی یادگیری دیجیتال هموار کنیم (دووان^۲، ۲۰۲۰).

پژوهش‌های انجام شده کمبودهای خاصی همچون ضعف زیرساخت تدریس آنلاین، آشنایی محدود معلمان با تدریس آنلاین، شکاف اطلاعاتی، محیط نامناسب برای یادگیری در خانه را برجسته می‌کند. این مقاله به ارزیابی تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر فرآیند آموزش و یادگیری یک زبان خارجی می‌پردازد. چالش‌ها و فرصت‌های آموزش آنلاین و مستمر در طول همه‌گیری کووید-۱۹ بررسی شده و راهکارهای پیشگام ارائه می‌شود. در حالی که برخی پژوهش‌ها اثرات بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ را در آموزش / یادگیری مطالعه کرده‌اند، کمبود مرور و بررسی مقالات منتشر شده در این زمینه هنوز احساس می‌شود و این مطالعه تلاش می‌کند این خلاء پژوهشی را پر کند.

پیشینه پژوهشی

شیوه آموزشی برای ادامه آموزش آنلاین

قوانین قرنطینه و فاصله‌گذاری اجتماعی که به دلیل همه‌گیری کووید ۱۹ انجام شده است منجر به تعطیلی مدارس، موسسات آموزشی و مراکز آموزش عالی در بسیاری از کشورها شده است. میان شیوه تدریس معلمان و اساتید در پلتفرم‌های مختلف آموزش آنلاین و نیز نسبت به آموزش حضوری تفاوت‌های اساسی وجود دارد. آموزش آنلاین با وجود تمام چالش‌هایی که برای مربیان و فراگیران بوجود آورده است همچون نوسدا رویی برای این همه‌گیری پیش‌بینی نشده جهانی عمل می‌کند. کوچ کردن اجباری از آموزش حضوری رو در رو سنتی به یادگیری آنلاین می‌تواند برای مربیان و یادگیرندگانی که گزینه دیگری ندارند و باید خود را با این شرایط جدید سازگار کنند یک تجربه کاملاً متفاوت باشد. سیستم آموزشی و مربیان "آموزش در شرایط اضطراری" را از طریق پلتفرم‌های آنلاین مختلف اتخاذ کرده‌اند و مجبور به اتخاذ سیستمی هستند که برای آن آماده نیستند.

ابزارهای یادگیری الکترونیکی در طی این همه‌گیری، نقش حیاتی ایفا کرده‌اند و به مدارس و دانشگاه‌ها کمک می‌کنند تا یادگیری دانش‌آموزان را در زمان تعطیلی دانشگاه‌ها و مدارس تسهیل کنند (سوبدی^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). در حالیکه برای سازگاری بیشتر با تغییرات جدید آمادگی دانش‌آموزان و معلمان باید سنجیده و افزایش پیدا کند. سازگاری با تغییرات جدید برای یادگیرندگان با طرز فکر ثابت دشوار خواهد بود، در حالیکه یادگیرندگان با طرز فکری رشد یافته به راحتی با محیط آموزشی جدید سازگار میشوند. هیچ روش آموزشی جهان شمولی که مناسب همه یادگیرندگان باشد در آموزش مجازی وجود ندارد. در آموزش مجازی مخاطبان گوناگون با نیازهای مختلف و متنوعی وجود دارد، مخاطبان گوناگون و گروه‌های سنی مختلف، هر کدام به رویکردهای آموزشی متفاوتی در آموزش مجازی نیاز دارند (دوست^۴ و همکاران، ۲۰۲۰). آموزش مجازی همچنین به یادگیرندگانی که مشکل حرکتی دارند این امکان را می‌دهد که با آزادی و راحتی بیشتری نسبت به آموزش حضوری در کلاسها مشارکت داشته باشند (بسیلیا و کواوازه^۵، ۲۰۲۰).

در حالی که مدارس برای مقابله با همه‌گیری جهانی بسته شده‌اند، دانش‌آموزان، والدین و مربیان در سراسر جهان تأثیر غیر منتظره این بیماری همه‌گیر را احساس کرده‌اند. در حالی که دولت‌ها، کارمندان و کادر درمان تلاش خود را برای کاهش شیوع بیماری انجام می‌دهند، سیستم‌های آموزشی نیز تمام تلاش خود را می‌کنند تا آموزش با کیفیت برای همه در طی این زمان دشوار را ادامه دهند، بسیاری از دانش‌آموزان در فضای

² Dhawan

³ Subedi

⁴ Doucet

⁵ Basilaia, & Kvavadze

خانه خود تحت تاثیر بحران های روحی و روانی مضاعفی بودند که مانع از مشارکت سازنده آنها می شد. هنوز بهترین روش های یادگیری در خانه کشف نشده اند (پیتری^۶، ۲۰۲۰).

استفاده از شیوه آموزشی مناسب و مرتبط برای آموزش مجازی بستگی به مهارت و تجربه دانش آموزان و مربیان در استفاده از فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی دارد. برخی از پلتفرم های آنلاینی که تا کنون برای آموزش مورد استفاده قرار گرفته اند عبارتند از: Microsoft Teams، Google Classroom و Canvas and Blackboard که به معلمان اجازه می دهد دوره های آموزشی و مهارت آموزی را ایجاد کنند (پیتری^۶، ۲۰۲۰). این پلتفرم ها از امکاناتی همچون مکالمه تصویری، ارسال پیام متنی، و محلی برای ذخیره سازی و دسترسی آسان به فایل های به اشتراک گذاشته شده بهره می برند و معمولاً از انواع محتوا مانند Word، PDF، فایل اکسل، فایل های صوتی، فیلم و بسیاری دیگر پشتیبانی می کنند. این پلتفرم ها همچنین از امکان ارزیابی دانش آموزان با استفاده از کوئیزها و سوالات چهارگزینه ای و کوتاه پاسخ برخوردارند.

کلاس معکوس^۷ یک روش ساده برای ارائه منابع آموزشی (همچون: جزوات، کلیپ های آموزشی و فایل های تدریس معلم) به دانش آموز قبل از شروع کلاس است. در نتیجه زمان کلاس آنلاین برای عمیق تر کردن یادگیری از طریق بحث و تبادل نظر با معلم و یا هم کلاسی ها به کار می رود (باند^۸، ۲۰۲۰). این یک روش بسیار موثر برای توسعه مهارت هایی مانند: حل مساله، تفکر انتقادی و خودآموزی در دانش آموزان است. پلتفرم های کلاس مجازی مانند (Google hangouts Meet، Zoom، Slack، Cisco، WebEx) و سامانه های یادگیری ابری مانند Elias، Big Blue Button و اسکایپ به طور فزاینده ای در آموزش مجازی مورد استفاده قرار می گیرند.

چالش های آموزش و یادگیری

با وجود انواع متنوعی از پلتفرم ها و ابزارهای آموزش مجازی، معلمان و دانش آموزان بطور مکرر در استفاده از این امکانات با مشکلاتی مواجه هستند. برخی از چالش های شناسایی شده توسط محققان به شرح زیر خلاصه شده اند:

به طور کلی چالش های شناسایی شده در آموزش مجازی شامل: قابلیت دسترسی برای همه، توان مالی، انعطاف پذیری، محتوای آموزشی مناسب و سیاست های بلند مدت آموزشی می شوند (مرگهتراد^۹، ۲۰۲۰). بسیاری از کشورها دارای مشکل اساسی برای دسترسی به اینترنت و دستگاه های الکترونیکی هستند. در حالی که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، کودکانی که از نظر اقتصادی ضعیف هستند قادر به خرید تجهیزات مورد نیاز آموزش آنلاین نیستند، همچنین آموزش آنلاین سبب میشود تا کودکان مدت زمان بیشتری را جلوی صفحات لپتاپ، تبلت، تلفن همراه و سایر وسایل الکترونیکی سپری کنند که این امر می تواند در آینده مشکلاتی را برای آنها به ارمغان بیاورد. در نتیجه ضرورت درگیری دانش آموزان در یادگیری های غیر دیجیتال و خود اکتشافی احساس می گردد. عدم وجود راهنمایی های والدین، به ویژه برای دانش آموزان کم سن و سال تر، چالش دیگری است، چرا که در برخی از خانواده ها پدر و مادر شاغل هستند. یادگیرندگانی که از انگیزه درونی و ذاتی برخوردارند از آنجایی که به راهنمایی و مراقبت کمی نیاز دارند، در روند تحصیلشان خللی ایجاد نمی شود، در حالی که گروه آسیب پذیر که شامل یادگیرندگان ضعیف می شود با مشکلاتی مواجه اند. بعضی از یادگیرندگانی که از لحاظ درسی مستعد هستند اما از لحاظ مالی ضعیف هستند نمی توانند هزینه های آموزش مجازی را تقبل کنند و به آن دسترسی داشته باشند. عملکرد تحصیلی دانش آموزان برای امتحانات مستمر و پایان سال به دلیل کاهش ساعات درسی دانش آموزان و عدم دسترسی و مشورت با معلمان هنگامی که با مشکلات آموزشی مواجه هستند، به احتمال زیاد کاهش می یابد (سینتما^{۱۰}، ۲۰۲۰).

⁶ Petrie

⁷ Flipped Classroom

⁸ Bond

⁹ Murgatrot

¹⁰ Sintema

ارزشیابی دانش آموزان درحالی به صورت آنلاین صورت می‌گیرد که عدم اطمینان و سردرگمی در بین معلمان، دانش آموزان و والدین وجود دارد. رویکرد اتخاذ شده برای انجام ارزشیابی های آنلاین متفاوت و بسته به راحتی و تخصص معلمان و سازگاری و آشنایی دانش آموزان با آن رویکرد متغیر است. تعطیلی مدارس و دانشگاه ها نه تنها منجر به لغو شدن آزمون های داخلی آنها شد بلکه باعث تاخیر و یا لغو شدن بسیاری از آزمون های ملی در بسیاری از کشورها شد. بسیاری از آزمون های استخدامی، ورودی دانشگاه ها، آزمون های داخلی و آزمون های بین المللی در نتیجه همه گیری کووید ۱۹ به تاخیر افتادند. بسته به مدت زمان قرنطینه، تعویق یا لغو کل امتحانات یک نتیجه حتمی و ناخوشایند است (سازمان ملل،^{۱۱} ۲۰۲۰).

گاهی اوقات ممکن است که بعضی از دانش آموزان از این وقفه‌ها و تعطیلی ها سود ببرند. برای مثال، در نروژ، تصمیم گرفته شد که تمام دانش آموزان کلاس دهم مدرک دبیرستان را دریافت کنند. تحقیقی که در فرانسه انجام شد نشان می‌دهد که در سال ۱۹۶۸، پس از لغو امتحانات به خاطر تظاهرات دانشجویی، منجر به پیامدهای مثبت در بازار کار برای گروه تحت‌تأثیر شد (مورین و مک نالی^{۱۲}، ۲۰۰۸).

زمانی که دانش آموزان در مدرسه سپری میکنند، نه تنها باعث سرگرمی آنها میشود، بلکه به افزایش آگاهی و مهارت های اجتماعی آنها نیز کمک شایانی می کند. هنگامی که دانش آموزان از برنامه عادی مدارس دور هستند، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روانی بسیاری بر روی زندگی آنها ایجاد می شود (لی^{۱۳}، ۲۰۲۰). بسیاری از دانش آموزانی که در کلاس‌های آنلاین شرکت می کنند زمان بیشتری را صرف گشت و گذار در محیط های مجازی می‌کنند که آنها را در برابر تهدیدهای موجود در این محیط آسیب پذیر ساخته است. افزایش زمان صرف شده در یادگیری مجازی، کودکان را در معرض محتوای مضر، خشن و غیراخلاقی قرار داده است که سبب افزایش میزان بر خاشگرگی و افت تحصیلی آنان گردیده است (گاش و همکاران^{۱۴}، ۲۰۲۰). تعطیلی مدارس و فضاهای آموزشی به این معنا است که خانواده‌های بیشتری به تکنولوژی برای یادگیری، سرگرمی و ارتباط کودکان خود با دنیای بیرون اتکا می کنند، اما همه کودکان دانش، مهارت و آگاهی لازم برای حفظ امنیت خود در محیط سایبری را ندارند.

در مورد آموزش آنلاین در ایران، بیشتر دانش آموزان از مناطق روستایی و قشر متوسط یا فقیر هستند که والدین آن‌ها از تحصیلات کمی برخوردار هستند. دانش آموزان برای کمک به والدین و اقتصاد خانواده در فعالیت‌های مختلفی مشغول هستند. برخی از دانش آموزان از آن جایی که صبح ها مشغول کار و فعالیت هستند درخواست می کنند که زمان کلاسها و امتحانات به بعد از ظهرها موکول شود. والدینی که فرزندان شان در مقاطع تحصیلی پایین تر قرار دارند، احساس می کنند که بهتر باشد کودکان شان در سال تحصیلی آینده این پایه ها را دوباره تکرار کنند. هنوز بسیاری از دانش آموزان، علاوه بر سرعت ضعیف اینترنت، به تلفن‌های هوشمند و رایانه در خانه دسترسی ندارند (ترکاشوند، یاریقلی و مرادیان محمدیه، ۱۴۰۱). درآمد بسیاری از خانواده ها به خاطر تعطیلی مشاغل و قرنطینه کاهش پیدا کرده است. کلاس‌های ویدیویی آنلاین توسط اکثریت تشویق می‌شود؛ با این حال، برخی از دانش آموزانی که از لحاظ مالی ضعیف هستند بیان داشته‌اند که کلاس ویدیویی آنلاین اینترنت بیشتری مصرف می‌کند. به علاوه مشکلات اینترنت و برقراری ارتباط آنلاین نیز مطرح گردیده است (شه نما، یزدان مهر و الهی شیروان^{۱۵}، ۲۰۲۱). معلمان از این که باید به حرف چه کسی گوش کنند و از چه ابزاری استفاده کند سردرگم هستند. برخی فکر می‌کنند که ویدئوهای از قبل ضبط شده می‌تواند مشکل گشا باشد؛ با این حال، این امر تعاملات و ارتباطات انسانی را محدود می‌کند. در این شرایط ابداع و به کارگیری روش آموزشی که نیاز تمام یادگیرندگان را پاسخگو باشد و منجر به راحتی آنها شود دشوار است (ویسی، موسوی، ملکیان و کرم افروز، ۱۴۰۰).

در تحقیقی که قراری، محمدی و قربانی در سال ۱۳۹۹ درباره ی آسیب ها و چالش های شیوع بیماری کرونا بر آموزش به انجام رساندند. مطالعه کیفی بر روی اسناد موجود صورت گرفت و آسیب ها و چالش های آموزشی در بحران کرونا شناسایی و دسته بندی شدند که مهمترین آنها

¹¹ United Nations

¹² Maurin, & McNally

¹³ Lee

¹⁴ Ghosh & et al.

¹⁵ Shahnama, Yazdanmehr, & Elahi Shirvan

عبارتند از: عدم دسترسی همه دانش آموزان به فضای مجازی به ویژه در مناطق محروم و ایجاد نابرابری در فرصت آموزش، سنگین بودن هزینه های اینترنت برای خیلی از خانواده ها، کند بودن سرعت اینترنت، دشوار بودن سنجش یادگیری واقعی دانش آموزان و سلب شدن قدرت نظارت از معلم، افت عملکرد تحصیلی برخی دانش آموزان به دلیل جدی نگرفتن آموزش مجازی، ارائه محتواها و آزمون های ناکارآمد آموزشی و وابستگی برخی دانش آموزان به اینترنت و فضای مجازی و آسیب پذیری آنان. (قراری، محمدی و قربانی، ۱۳۹۹؛ عباسی، حجازی و حکیم زاده، ۱۳۹۹)

در تحقیق دیگری توسط شه نما و همکاران^{۱۶} در سال ۲۰۲۱ انجام شد چالش های آموزش آنلاین زبان انگلیسی در دوران کرونا مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور یک رویکرد ردیابی فرآیند (چه کل^{۱۷}، ۲۰۰۶) برای کشف مکانیسم های درگیر در ابتدا، میانه و پایان دوره آموزشی به کار گرفته شد. نتایج نشان داد که کمبود منابع تکنولوژیکی بیشترین چالش ها را در طول دوره به خصوص در جلسات ابتدایی و میانی ایجاد کرده است. همچنین دو مقوله منابع انسانی و محتوایی در ابتدای دوره در اوج بودند و در پایان دوره دیگر قابل توجه نبودند. مشکل سازترین چالش هایی که معلم با آن ها مواجه بود محدودیت های پلتفرم آموزشی، مشکلات اتصال به اینترنت و عدم آمادگی منابع انسانی برای آموزش آنلاین بود. علاوه بر این، دانش فنی معلم و اکثر دانش آموزان و همچنین سواد رسانه ای آن ها در پایان دوره افزایش یافت، اما سازگاری نسبتاً کند برخی از دانش آموزان با محیط ناگهانی آموزش آنلاین، معلم را در طول دوره به چالش کشید.

در تحقیقی که بک^{۱۸} و همکارانش در سال ۲۰۲۱ منتشر کردند، از ۵ معلم زبان انگلیسی خواسته شده بود که تجربیات خود از تغییر ناگهانی کلاسهای درس از حضوری به مجازی را بازگو کنند. نتایج بدست آمده نشان از یک احساس کلی قطع ارتباط از کلاس درس و معاشرت و به دنبال آن تجربیات آموزشی متفاوت دانش آموزان بسته به ساختار اجتماعی-اقتصادی منطقه بود. سایر یافته ها نیز نتایج تحقیقات قبلی را تایید میکرد. که نشان از کاهش مشارکت دانش آموزان و کاهش توجه خانواده ها و مراکز آموزشی به اهمیت زبان آموزی دارد. هر چند محققان عقیده داشتند که تجربیات آنها در طول همه گیری به آنها این امکان را داده است که مهارتهای مهمی در آموزش آنلاین و نظارت بر عملکرد دانش آموزان بدست بیاورند که قصد دارند در آینده شغلی خود از این مهارت ها استفاده کنند.

مطالعه دیگری توسط علیم یار و لاکشمی^{۱۹} در سال ۲۰۲۱ بر روی ۴۵۲ معلم زبان انگلیسی در هند و افغانستان صورت گرفت و آمادگی، نگرش و مشکلات آنها در آموزش زبان با استفاده از تکنولوژی بررسی شد. یافته های تحقیق نشان داد که کمبود ابزارهای تکنولوژی، حمایت کم والدین از مشارکت فعال دانش آموزان، زمان صرف شده برای یادگیری استفاده از ابزارهای فنی به شیوه مجازی تدریس و تغییر ناگهانی سیستم آموزشی بدون آموزش سیستماتیک، مدت زمانی کم برای انطباق با این تغییرات و برنامه ریزی و اجرای کلاس ها از جمله چالش هایی بود که معلمان زبان انگلیسی هنگام استفاده از فناوری در کلاس های خود در طول همه گیری کووید-۱۹ با آن مواجه بودند.

فرصت های آموزش و یادگیری

اگرچه شیوع بیماری کووید ۱۹ چالش های بسیاری برای دانش آموزان، معلمان، مدارس، موسسات آموزشی و دولت ها در رابطه با آموزش آنلاین ایجاد کرده است، از طرف دیگر، باعث ایجاد فرصت مناسبی جهت اجرای سیستم آموزش الکترونیکی شده است (یونگ و وایت^{۲۰}، ۲۰۲۲). این همه گیری باعث ایجاد ارتباط قوی بین معلمان و والدین نسبت به قبل گشته است. آموزش مجازی نیازمند حمایت و توجه آموزشی و مالی والدین از دانش آموزان دارد. در این شرایط اضطراری، کودکان دارای معلولیت نیاز به حمایت بیشتر و ویژه دارند.

پلتفرم هایی همچون کلاس گوگل، زوم، سامانه های آموزش مجازی و پیام رسانی هایی مانند تلگرام و واتس اپ برای اولین بار است که برای اهداف آموزشی بصورت عمده و همه گیر استفاده می شوند. این وضعیت حتی بعد از شروع مجدد آموزش حضوری می تواند ادامه پیدا کند و از

¹⁶ Shahnama, & et al.

¹⁷ Checkel

¹⁸ Back, et al.

¹⁹ Alimyar, & Lakshmi

²⁰ Young, & White

این ظرفیت‌ها برای راهنمایی به اشتراک گذاشتن منابع و محتوای اضافی با دانش آموزان بهره برد. بطور کلی آموزش مجازی فرصتی برای آموزش و یادگیری با روش‌های خلاقانه و جدید برخلاف تجربیات آموزش و یادگیری در محیط عادی کلاس‌های درس فراهم کرده است (چن^{۲۱}، ۲۰۲۲؛ مورهاوس و بومونت^{۲۲}، ۲۰۲۰).

در سال ۱۳۹۹ تحقیقی توسط سلیمی و فردین در شهر زاهدان انجام گرفت و در آن نگرش معلمان نسبت به چالش‌ها و فرصت‌های آموزش مجازی در زمان کرونا بررسی شد. آنها از طریق مصاحبه با ۱۰ معلم و توزیع پرسشنامه میان ۱۲۰ معلم دوره ابتدایی به جمع‌آوری اطلاعات برای تحقیق خود اقدام کردند و سپس به تجزیه و تحلیل داده‌های کمی و کیفی بدست آمده پرداختند. نتایج این تحقیق مشخص کرد که از نظر معلمان ابتدایی در سطح کلان: چالش‌های نداشتن تفکر راهبردی مدیران و برنامه‌ریزان. در سطح میانی: سیاست‌گذاری نامطلوب، ضعف فناوری آموزشی و مدیریت ناکارآمد و در سطح خرد چالش ضعف فناوری‌های معرفی شده، نداشتن آزادی و استقلال عمل و برهم خوردن بودجه بندی مطرح شده از جمله چالش‌های پیش رو است. همچنین از نظر معلمان شرکت‌کننده در این تحقیق شیوع کرونا فرصت‌هایی همچون فراهم کردن زمینه تغییر، توجه به داشتن برنامه ریزی راهبردی، توجه به آموزش‌های برخط و مجازی، خلق فرصت آموزشی برابر و خلق نوآوری آموزشی جدید به دنبال داشته است (سلیمی، فردین، ۱۳۹۹).

حاجی زاده، عزیزی و کیهان طی تحقیقی در سال ۱۴۰۰ به تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های آموزش مجازی در دوران کرونا پرداختند و با استفاده از روش تحقیق کیفی از نوع پدیدارشناسی و با استفاده از راهبرد اکتشافی بصورت هدفمند به مصاحبه با ۳۱ نفر از معلمان مقطع ابتدایی در مهاباد پرداختند. با توجه به نتایج تحقیق میتوان گفت پاندمی کرونا از یک طرف باعث افزایش مهارت و تجربه آموزشی کلیه ذینفعان شده و از طرفی دیگر آسیب‌های جسمانی، روانی، افت تحصیلی، فرسودگی شغلی را به بار آورده است، اما با پیش‌بینی الزامات و نیازها، برنامه ریزی و سیاست‌گذاری و بازنگری جدی در منابع انسانی، مالی و پشتیبانی می‌توان آموزش مجازی را توسعه داد و در آینده به عنوان مکمل آموزش حضوری به نحو احسن از آن بهره جست. (حاجی زاده، عزیزی و کیهان، ۱۴۰۰).

روش تحقیق

جهت انجام پژوهش حاضر از روش مطالعه مروری نظام‌مند بهره گرفته شده است. بدین شیوه یافته‌های نظام‌مند مرتبط با فراگیری زبان انگلیسی در دوران همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ (از سال ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۲) و تأثیر آن بر روی فرآیند آموزش مرور شده است. جهت انجام این پژوهش نظام‌مند تحقیقات انتشار یافته در پایگاه‌های انتشاراتی معتبر انگلیسی زبان شامل Science Direct, Springer, Sage, Wiley, De Gruyter, John Benjamins, Taylor and Francis, Iranian Journal of Language Teaching Research (دانشگاه ارومیه)، Applied Research on English Language (دانشگاه اصفهان)، Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning (دانشگاه تبریز)، Issues in Language Teaching (دانشگاه علامه طباطبایی)، Iranian Journal of English for Academic Purposes (دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی) و Journal of Foreign Language Research (دانشگاه تهران) دارای مقالات مرتبط با حوزه بیماری کوید ۱۹ و آموزش بودند. در پایگاه‌های فوق‌الذکر از کلیدواژه‌های کووید ۱۹، زبان، تدریس و یادگیری جهت جست و جوی مقالات استفاده گردید و مقالات مرتبط با موضوع دانلود گردیده و موارد غیر مرتبط حذف شدند. اصول انتخاب مقالات که منجر به انتخاب آن‌ها جهت انجام این پژوهش استفاده شده‌اند، در ادامه توضیح داده شده است.

معیار انتخاب و حذف مقالات: پژوهش‌های مورد ارزیابی در این تحقیق شامل مقالاتی بودند که کلیدواژه‌های مورد جستجو را شامل می‌شدند و بر روی تأثیر کووید ۱۹ بر روی آموزش زبان تمرکز داشتند. تمامی پژوهش‌ها در طی سه سال گذشته تا انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی در

²¹ Chen

²² Moorhouse, & Beaumont

مجلات معتبر و به زبان انگلیسی انتشار یافته اند. مقالاتی که به آموزش زبان انگلیسی در دوران کووید ۱۹ و فراگیری زبان نپرداخته بودند از فرآیند پژوهش حذف شدند. متون مقالات بر اساس نظر کارشناسی دو استاد دانشگاه و همچنین کمک گرفتن از موتورهای جستجو پس از اعتباریابی و اطمینان از سودمندی جهت تکمیل فرآیند پژوهش مورد استفاده محققان پژوهش حاضر قرار گرفتند.

معیار ارزیابی کیفیت مقالات: کلیدواژه های در نظر گرفته شده با در نظر گرفتن بازه زمانی مشخص در پایگاه های داده و ژورنال های منتخب، جستجو شد. مقالاتی که با کلیدواژه های پژوهش منطبق بودند جهت انجام پژوهش انتخاب شدند. جستجوهای انجام شده حاکی از آن بودند که پژوهش های مرتبط با این حوزه اندک بودند. در ابتدای امر ۴۴ مقاله مورد بررسی قرار گرفت که از این تعداد ۲۸ مقاله به علت نداشتن معیار لحاظ شده در اهداف پژوهش از فرآیند پژوهش خارج شدند. پس از انجام فرآیندهای فوق ۱۶ مقاله وارد پژوهش شدند و مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. مقالات انتخاب شده همگی در ژورنال ها و پایگاه های داده معتبر انتشار یافته و به صورت تخصصی آموزش زبان در همه گیری کووید ۱۹ را مورد بررسی قرار داده بودند. پس اعمال این فرآیند مقالات غیر مرتبط که در بررسی اولیه لحاظ گردیده بودند حذف و میزان نهایی مقالات جهت بررسی و سنجش محتوا مشخص گردید (شکل ۱).

مجموع مقالات وارد شده در پژوهش: ۱۶

شکل ۱. فرآیند بررسی و انتخاب مقالات تحقیق

یافته‌ها

پس از اعمال معیارهای انتخاب مقالات، جدول ذیل به همراه داده‌های کلی (سال انتشار، عنوان مقاله، نویسنده/ نویسندگان و نتایج پژوهش) فراهم گردید و پس از آن به تفصیل در مورد مطالب آن بحث گردیده است.

جدول ۱. خلاصه مقالات بررسی شده در حوزه آموزش زبان و کوید ۱۹

ردیف	نویسنده	سال انتشار	موضوع	نتیجه گیری
1	چن	۲۰۲۲	سواد دیجیتال و عاملیت معلم در غالب آموزش زبان چینی به عنوان زبان دوم در دروان همه گیری کووید ۱۹	نتایج این پژوهش نشان داد که عاملیت معلم و سواد دیجیتال از دیدگاه زیست بوم آموزشی ارتباط بین فضای مجازی و پویایی کلاس درس را تقویت می‌کند که در نهایت منجر به شیوه‌های آموزشی منعطف و کارآمدتر در آموزش‌های آنلاین می‌گردد.
۲	کلیمووا	۲۰۲۱	نگاهی به آموزش و تدریس آنلاین زبان‌های خارجی در دروان پاندمی کووید ۱۹	نتایج نشان داد که دانش آموزان در آموزش آنلاین محض حس می‌کنند که مطالب را به صورت کامل فرا نگرفته‌اند. به علاوه یافته‌ها حاکی از آن بودند که دانش آموزان با محتوای چاپی ارتباط بهتری دارند چرا که امکان نکته برداری دارند. همچنین دانش آموزان و معلم از آمادگی لازم برای آموزش آنلاین برخوردار بودند.
۳	میروویتز، روساک و زور	۲۰۲۲	دیدگاه دبیران زبان خارجه نسبت به دانش آموزشی-تکنولوژیکی و کاربرد آن در آموزش از راه دور در دوران کووید ۱۹	نتایج نشان داد که معلمانی که آشنایی بیشتری با ابزارهای آموزشی و تکنولوژی دارند کنترل بیشتری بر روی آموزش خود دارند و دانش آموزان آن‌ها دارای میزان مشارکت و انگیزه بیشتری در فرایند آموزش آنلاین هستند.
۴	چن	۲۰۲۱	استفاده از ابزارهای کمک آموزشی ساخت گرا برای تسهیل یادگیری زبان چینی به عنوان یک زبان خارجی : مطالعه ای در طی دوران کووید ۱۹	نتایج نشان داد که ابزارهای کمک آموزشی ساخت گرا می‌توانند تسهیل کننده استقلال فراگیران بین‌المللی زبان چینی در محیط آنلاین شوند، که فرآیند یادگیری ساختار خطی ندارد بلکه ساختاری چرخه مانند را طی می‌کند.
۵	عبادی، خزایی و بشیری	۲۰۲۰	مقبولیت سامانه مدیریت یادگیری نوید در دوره های آموزش زبان انگلیسی پزشکی در طی دوران کووید ۱۹	نتایج نشان داد که یادگیری در دسترس در همه جا ویژگی مثبت آموزش مجازی است در حالی که عدم ارتباط رو در رو یکی نقاط ضعف آن است. به علاوه یافته‌ها حاکی از آن بود که میزان رضایت فراگیران از آموزش مجازی ممکن است به افراد و متغیرهای آموزشی مربوط نباشد.
۶	صادقی و عاشق نوایی	۲۰۲۱	تجربیات مدرسان انگلیسی به عنوان یک زبان خارجی با توسعه حرفه ای آنلاین : برداشت‌ها و تفاوت‌ها	نتایج تحقیق نشان داد با وجود آن که اکثر مدرسان تجربه توسعه حرفه ای به صورت آنلاین را قبل از دوران پاندمی کووید ۱۹ را نداشته‌اند دیدگاه مثبتی به توسعه توسعه حرفه ای از طریق جلسه‌های ویدیویی آنلاین، کتابخانه‌های ویدیویی و نرم افزارهای آموزشی داشتند.

۷	یونگ و وایت	۲۰۲۲	چالش های تدریس زبان در مدارس آموزش مکمل لهستانی در کشور انگلستان در طی دوران قرنطینه کووید ۱۹	نتایج نشان داد با وجود همکاری بین مدارس مختلف و یارانه های آموزشی از موسسات غیرانتفاعی، چالش های مرتبط با آموزش زبان نیز برجسته شدند. به علاوه، مدیران نگرانی خود را در مورد حفظ و بر آورده کردن نیاز فراگیران و همچنین تاثیرات طولانی مدت آن بر مدارس شان تاکید نمودند.
۸	عزیزی	۲۰۲۲	کیفیت دوره های انگلیسی برای اهداف آکادمیک در طی چهار ترم آموزش آنلاین زبان در دوران پاندمی کووید ۱۹	نتایج نشان داد که آموزش لغات و گرامر در فضای آنلاین به اثربخشی آموزش رو در روست، اگرچه در مورد آموزش مهارت خواندن آموزش آنلاین چندان اثر بخش نیست و آموزش حضوری برای این مهارت بسیار مطلوب تر است.
۹	فارل	۲۰۲۱	کووید ۱۹ من را به چالش کشید تا فرآیند تدریس را از نو ترسیم کنم: چالش های انطباق چهار معلم تازه کار در گذار از آموزش حضوری به آموزش مجازی	نتایج نشان داد که معلمان برای آموزش مجازی نیازمند انطباق شیوه های تدریس، برنامه ریزی تدریس، تعاملات، تکنیک های مدیریت کلاس با محیط آنلاین هستند.
۱۰	عزیزی	۲۰۲۰	دوره های آنلاین انگلیسی برای اهداف آکادمیک در دوران کووید ۱۹: در باب اثر بخشی مولفه های آموزش لغت، گرامر و درک مطلب	نتایج نشان داد که فراگیران در آموزش مجازی ارتباط کمتری با مدرس و هم کلاسی های خود دارند. به علاوه شیوه آموزش آنلاین انتقال محتوای طراحی شده برای کلاس درس به فضای مجازی نیست بلکه داری پیچیدگی های خاصی است که باید در نظر گرفته شود.
۱۱	میرزائیان، طالبی و امجدی	۲۰۲۱	بررسی وضعیت و چالشهای تدریس زبان انگلیسی در دانشگاهها در دوران پیش و پس از کووید ۱۹	نتایج نشان داد که مدرسان نگرش مثبت تری نسبت به آموزش مجازی نسبت به قبل از کووید ۱۹ پیدا کرده اند. به علاوه، نتایج نشان داد که مدرسان جهت کنترل فعالیت های کلاسی خود از روش هایی همچون حضور و غیاب آنلاین و استفاده از تکالیف و پروژه ها جهت نمره دهی به فراگیران خود استفاده می کردند.
۱۲	درخشان	۲۰۲۱	ظهور نقش آموزش از راه دور در فراگیری مهارت های زبان انگلیسی در طی دوران پاندمی کووید ۱۹	نتایج نشان داد که علی رغم مشکلات و چالش هایی که آموزش از راه دور برای فراگیران به وجود آورده است دارای نقاط مثبت و فرصت هایی نیز بوده است. بررسی های بیشتر نشان داد که مهارت صحبت کردن بیشتر میزان تاثیر منفی از آموزش مجازی را دریافت کرده است در حالی که آموزش از راه دور بر روی مهارت شنیداری بیشترین میزان تاثیر مثبت را داشته است.
۱۳	شه نما، یزدان مهر و الهی شیروان	۲۰۲۱	چالش های تدریس زبان انگلیسی در طی پاندمی کووید ۱۹: با رویکرد ردیابی فرآیند	نتایج نشان داد که کمبود منابع تکنولوژیک بیشترین چالش را در سرتاسر دوره ایجاد کرد، به ویژه در جلسات آغازین و میانی. به علاوه دو عامل تاثیر گذار دیگر یعنی انسان و محتوی آموزشی در ابتدا تاثیر گذار بودند اما به تدریج از اهمیت آن ها کاسته شد. مسائلی همچون کیفیت شبکه، محدودیت پلتفرم های آموزشی و عدم آمادگی برای آموزش آنلاین نیز از جمله چالش های تدریس در طی این دوران بودند.

۱۴	یی و جانگ	۲۰۲۰	تصورپردازی احتمالات در طی پاندمی کووید ۱۹: مفاهیمی از تدریس زبان انگلیسی در کره جنوبی	نتایج نشان داد که تغییر شیوه آموزش از شیوه حضوری به مجازی برای دانش آموزان، معلمان و والدین چالش برانگیز بوده است. به علاوه پاندمی و آموزش از راه دور منجر به ایجاد شیوه‌های خلاقانه و ترکیبی شده است.
۱۵	مک اینتایر، گرگرسن و مرسر	۲۰۲۰	استراتژی‌های دبیران زبان در مواجهه گذار به تدریس آنلاین در طی پاندمی کووید ۱۹: ارتباط با تندرستی، استرس و احساسات منفی	نتایج میزان قابل توجهی از استرس را در میان معلمان آشکار ساخت. به علاوه نتایج ارتباط معناداری بین خروجی‌های مثبت روانشناختی (تندرستی، سلامت، انعطاف پذیری و بلوغ در طی مواجهه با بحران) با شیوه‌ی مواجهه و رابطه منفی با شیوه‌های اجتناب (استرس، عصبانیت، ناراحتی و تنهایی) را نشان دادند.
۱۶	موزر، وی و برنر	۲۰۲۱	تدریس از راه دور در طی پاندمی کووید ۱۹: مفاهیم برگرفته از یک نظرسنجی ملی از مدرسان زبان	نتایج نشان داد که بسیاری از مدرسان زبان آشنایی چندانی با تدریس آنلاین یا نگرش مثبتی نسبت به آن قبل پاندمی کووید ۱۹ نداشتند. اگرچه، آن‌ها تغییرات بسیاری در شیوه‌های تدریس‌شان، انتظارات و فرآیندهای آموزشی خود در مواجهه با آموزش از راه دور ایجاد نمودند.

همه‌گیری کووید-۱۹ می‌تواند با پیامدها و مشکلات آموزشی برای فراگیران و مدرسان زبان انگلیسی همراه باشد. بررسی تحقیقات انتشار یافته در این زمینه نشان‌گر بعضی از این پیامدهاست که در ادامه به آن‌ها اشاره گردیده است.

۱- چالش‌ها و مسائل مربوط به تدریس زبان: بسیاری از شیوه‌های تدریسی که در طی دوران آموزش حضوری مورد استفاده قرار می‌گرفتند در طی دوران کووید-۱۹ کارایی لازم را نداشتند لذا مدرسان در طی این دوران با انطباق شیوه‌های تدریس خود با آموزش مجازی سعی در بهبود فرآیند تدریس نمودند (فارل^{۲۳}، ۲۰۲۱). به علاوه محدودیت‌های مربوط به پلتفرم‌های آموزشی و عدم آمادگی برای آموزش آنلاین و کیفیت شبکه ارتباطی بر فرآیند تدریس تأثیرگذار بودند (شه‌نما وهمکاران^{۲۴}، ۲۰۲۱). آموزش مجازی اگرچه در مقایسه با آموزش حضوری سنتی از کمبودهایی برخوردار است، اما آموزش مجازی برای یادگیرندگانی که مشکلات حرکتی دارند این فرصت را فراهم می‌کند تا با آزادی و راحتی بیشتری نسبت به آموزش حضوری در کلاسها مشارکت داشته باشند(بسیلایا و کاوازه^{۲۵}، ۲۰۲۰).

۲- تغییرات ایجاد شده در دیدگاه‌ها و تجربیات مدرسان زبان پس از همه‌گیری کووید-۱۹: آشنایی مدرسان با ابزارهای تکنولوژیک و فضای مجازی میتواند نقش بسیار موثری در بهبود و انطباق فرآیند تدریس آن‌ها و استراتژی‌های به کار رفته توسط آن‌ها بسته به شرایط موجود ایفا کند. پاندمی کووید-۱۹ باعث آشنایی مدرسان با تکنولوژی و تغییر نگرش آن‌ها نسبت به تدریس، شیوه‌های مدیریت کلاس درس و نگرش مثبت آن‌ها به آموزش گردید (موزر، وی و برنر^{۲۶}، ۲۰۲۱؛ مک اینتایر، گرگرسن و مرسر^{۲۷}، ۲۰۲۰؛ فارل^{۲۸}، ۲۰۲۱؛ صادقی و عاشق‌نوی^{۲۹}، ۲۰۲۱). اگرچه برخی از مدیران نگران پیامدهای بلندمدت همه‌گیری بر روی تدریس و تأثیرات ناشی از آن هستند (یونگ و وایت، ۲۰۲۲). هر چند شیوع بیماری کرونا چالش‌های بسیاری برای دانش آموزان، معلمان، مدارس، موسسات آموزشی و دولت‌ها در رابطه با آموزش آنلاین زبان ایجاد کرده است، از طرف دیگر، باعث بوجود آمدن فرصت‌هایی نیز شده است که میتوان از ایجاد فرصت مناسبی جهت اجرای سیستم

23 Farrell

24 Shahnama, & et al.

25 Basilaia, & Kavadze

26 Moser, Wei, & Brenner

27 MacIntyre, Gregersen, & Mercer

28 Farrell

29 Sadeghi, & Ashegh Navaie

آموزش الکترونیکی در امر تدریس، ایجاد ارتباط قوی بین معلمان و والدین نسبت به قبل، خلق فرصت آموزشی برابر و ایجاد نوآوری آموزشی جدید و افزایش مهارت و تجربه آموزشی معلمان و دانش آموزان نام برد. (حاجی زاده، عزیزی و کیهان، ۱۴۰۰؛ سلیمی و فردین، ۱۳۹۹).

3- ابزارهای آموزشی، سواد دیجیتال و آموزش زبان: محققان با چالش های بسیاری در خصوص به کار بردن آموزش مجازی برای آموزش زبان در شرایط کرونا مواجه شده اند. عدم دسترسی همه دانش آموزان به فضای مجازی به ویژه در مناطق محروم و ایجاد نابرابری آموزشی، زیاد بودن هزینه های اینترنت برای بسیاری از خانواده ها، کند بودن سرعت اینترنت، مشکل بودن سنجش یادگیری دانش آموزان و سلب شدن قدرت نظارت از معلم، افت عملکرد تحصیلی برخی دانش آموزان به دلیل جدی نگرفتن آموزش مجازی، ارائه محتواها و آزمون های ناکارآمد آموزشی و وابستگی برخی دانش آموزان به اینترنت و فضای مجازی و آسیب پذیری آنان، کاهش ساعات درسی، کمبود ابزارهای تکنولوژی و حمایت کم والدین از مشارکت فعال دانش آموزان از جمله چالش هایی بودند که محققان برای استفاده از آموزش مجازی در آموزش زبان در شرایط کرونا برشمرده اند (سینتما^{۳۰}، ۲۰۲۰؛ قراری، محمدی و قربانی، ۱۳۹۹؛ علیم یار و لاکشمی^{۳۱}، ۲۰۲۱؛ شه نما و همکاران^{۳۲}، ۲۰۲۱). ابزارهای آموزشی دیجیتال منجر به انعطاف شیوه های تدریس می گردد، اگرچه برخی از فراگیران با محتوای کاغذی راحت تر هستند اما فناوری در تسهیل فرآیند یادگیری آنان نقش موثری ایفا می کند (چن^{۳۳}، ۲۰۲۲؛ کلیمووا^{۳۴}، ۲۰۲۱). سواد دیجیتال منجر به کنترل و مدیریت بهتر کلاس درس در فضای مجازی می گردد به علاوه آنکه سبب استقلال فراگیران در طی فرآیند فراگیری زبان می گردد و موجب خلاقیت در شیوه های یادگیری و تدریس می گردد (میروویتز، روساک و زور^{۳۵}، ۲۰۲۲؛ چن^{۳۶}، ۲۰۲۱؛ یی و جانگ^{۳۷}، ۲۰۲۰).

4- تغییرات ایجاد شده بر اثر همه گیری کوید-۱۹ در تدریس و فراگیری زبان در سطح دانشگاه: طی سال های گذشته محققان بسیاری به بررسی آموزش و یادگیری زبان در دوران شیوع کرونا پرداخته اند. سوبدی و همکاران^{۳۸}، ۲۰۲۰ اظهار داشته اند طی همه گیری کرونا ابزارهای یادگیری الکترونیکی، نقش مهمی ایفا کرده اند و به مدارس و دانشگاه ها کمک کرده اند تا آموزش دانشجویان و دانش آموزان را در زمان تعطیلی دانشگاه ها و مدارس ادامه دهند. در حالیکه برای سازگاری و بهره مندی بیشتر با تغییرات بوجود آمده، آمادگی اساتید و دانشجویان باید سنجیده و افزایش پیدا کند. اگرچه تدریس آنلاین سبب محرومیت از ارتباط مستقیم میان فراگیران با یکدیگر و مدرس گردیده است اما سبب تقویت مهارت شنیداری فراگیران گردیده است و در مقابل سبب افت مهارت خواندن آنان گردیده است (عبادی، خزایی و بشیری^{۳۹}، ۲۰۲۰؛ درخشان^{۴۰}، ۲۰۲۱). به علاوه در دوران همه گیری روش های مدیریت کلاس به صورت حضور و غیاب آنلاین و انجام پروژه های آموزشی سوق پیدا کرد، آموزش گرامر و لغات به شیوه ای موثر ادامه پیدا کرد اگرچه مهارت خواندن به صورت موثری آموزش داده نشد (عزیزی^{۴۱}، ۲۰۲۰؛ عزیزی^{۴۲}، ۲۰۲۲؛ میرزائیان، طالبی و امجدی^{۴۳}، ۲۰۲۱).

بحث و نتیجه گیری

³⁰ Sintema

³¹ Alimyar & Lakshmi

³² Shahnama, & et al.

³³ Chen

³⁴ Klimova

³⁵ Meirovitz, Russak, & Zur

³⁶ Chen

³⁷ Yi, & Jang

³⁸ Subedi, & et al.

³⁹ Ebadi, Khazaie, & Bashiri

⁴⁰ Derakhshan

⁴¹ Azizi

⁴² Azizi

⁴³ Mirzaeian, Talebi, & Amjadi

مطالعه بر روی تأثیر همه‌گیری بیماری کووید-۱۹ بر آموزش و یادگیری مشخص نمود که اگرچه تا به حال بر روی این موضوع مطالعات متعددی انجام شده‌است (باردون، رادسپ و ارادزه^{۴۴}، ۲۰۲۲؛ هو، بنک و دو^{۴۵}، ۲۰۲۱)، اما توسعه روش و پلتفرم آموزشی مناسب برای مقاطع مختلف هنوز نیاز به بررسی بیشتری دارد. در کشورهای در حال توسعه پهنای باند اینترنت به طور قابل توجهی کم و قیمت بسته‌های اینترنت در مقایسه با درآمد مردم بسیار بالاست. در نتیجه دسترسی و توان خرید مردم این مناطق بسیار ناکافی است. عوامل اقتصادی و اجتماعی نیز بر فرآیند آموزش مجازی تأثیرگذار هستند، فلذا باید مورد توجه قرار گیرد. همان طور که تحقیقات نشان داده‌اند پهنای باند مورد استفاده بر سهولت دسترسی فراگیران به آموزش مجازی موثر است که این پهنای باند مورد استفاده نیز ارتباط مستقیمی با میزان درآمد و توانایی مالی افراد در طی استفاده از آموزش مجازی داشته است (ادوین و سویکن^{۴۶}، ۲۰۲۳). مداخله دولت‌ها در سطح سیاست‌های کلان برای بهبود این وضعیت مورد نیاز و ضروری است. بر اساس تحقیقی که توسط آرکورفول و آبایدو^{۴۷} (۲۰۱۵) صورت گرفته در آموزش مجازی ارزیابی نیز به صورت آنلاین صورت می‌گیرد از این رو ارزیابان نیز نمی‌توانند در حین انجام آزمون نظارت کاملی بر روی فراگیران داشته باشند و در نتیجه احتمال تقلب و خطا در ارزشیابی آنلاین وجود دارد. از این رو توسعه و ابداع فنون آموزشی موثر در آموزش آنلاین حیطه‌ای است که نیازمند مطالعه و تحقیق بیشتر می‌باشد. نیاز به توسعه ابزارهایی برای ارزشیابی‌های دقیق و معتبر و دریافت بازخوردهای به موقع، حوزه دیگری است که به مطالعه و تحقیق بیشتر نیازمند است. قابلیت دسترسی و توان مالی فراهم کردن اینترنت توسط یادگیرندگان چالش دیگری است که مطرح شد و توسعه دهندگان ابزارهای آموزشی باید به آن توجه ویژه کنند.

قرنطینه و فاصله‌گذاری اجتماعی به واسطه‌ی همه‌گیری کووید ۱۹ موجب بسته شدن مدارس، موسسات و آموزش عالی در بسیاری از کشورها گردید (پورل و چتری^{۴۸}، ۲۰۲۱). از این رو اهمیت آموزش آنلاین و تأثیر آن بر کاهش میزان صدمات ناشی از قرنطینه بر آموزش آشکار گردید. بدین سبب آموزش آنلاین و شیوه‌های افزایش بهره‌وری آن بیشتر مورد توجه قرار گرفت. تحقیقات مورد بررسی در این تحقیق نمایانگر چالش‌های مربوط به این نوع از آموزش در کنار برتری‌های آن نسبت به آموزش حضوری بود، یافته‌های این تحقیق می‌تواند در بهبود عملکرد و فرآیند تدریس در آموزش مجازی راه‌گشا باشد.

به عقیده دوست و همکاران (۲۰۲۰) هیچگونه متد آموزشی که مناسب همه یادگیرندگان باشد در آموزش مجازی وجود ندارد. در آموزش مجازی مخاطبان گوناگون هر یک با نیازهای مختلف و متنوع خودشان وجود دارند، مخاطبان گوناگون و گروه‌های سنی مختلف، هر کدام نیازمند رویکردهای آموزشی متفاوتی هستند (دنیل^{۴۹}، ۲۰۲۰). سیستم آموزشی در سراسر جهان از جمله ایران نیاز به سرمایه‌گذاری بر توسعه حرفه‌ای معلمان، به خصوص در زمینه فناوری اطلاعات و روش تدریس موثر، با توجه به سناریوی فعلی دارد. خلاقانه و مبتکرانه کردن آموزش آنلاین از طریق استفاده از ابزارهایی که با سلیقه کاربران همسو باشد حوزه دیگری از تحقیق و مطالعه است. این امر به آماده‌سازی سیستم آموزشی برای چنین رخدادهای پیش بینی نشده‌ای در آینده کمک خواهد کرد.

درسی که از همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ گرفته شد این بود که معلمان و دانش‌آموزان باید بر استفاده و بهره‌مندی از ابزارهای مختلف آموزش آنلاین تمرکز کنند. بعد از پایان این بیماری و از سرگیری کلاس‌های عادی گذشته، معلمان و دانش‌آموزان باید تشویق شوند تا با استفاده از این گونه ابزارهای آنلاین که باعث افزایش کیفیت آموزش و یادگیری می‌شوند را سر لوحه آموزش خود قرار دهند.

منابع

- 44 Bardone, Raudsep, & Eradze
 45 Heo, Bonk, & Doo
 46 Adedoyin, & Soykan
 47 Arkorful, & Abaidoo
 48 Pokhrel, & Chhetri
 49 Daniel

پایگاه اطلاع رسانی ریاست جمهوری (۱۳۹۹) جلسات. <https://president.ir/fa/114569>

ترکاشوند، سینا، یاریقلی، بهبود، و مرادیان محمدیه، وحیده. (۱۴۰۱). تبیین چالش‌های شکاف دیجیتال بر اجرای عدالت آموزشی. فناوری آموزش، ۱۶(۲)، ۲۸۰-۲۶۳. <https://dx.doi.org/10.22061/tej.2021.7363.2527>

سلیمی، سمانه، فردین، محمد علی. (۱۳۹۹). نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی، با تأکید بر فرصت‌ها و چالش‌ها. فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۸(۲)، ۴۹-۶۰. <https://www.doi.org/10.30473/etl.2020.53489.3249>

قراری، محمد، محمدی، رضا، و قربانی، محمود. (۱۳۹۹). بررسی آسیب‌ها و چالش‌های شیوع بیماری کرونا بر آموزش. مجله اپیدمیولوژی ایران، ۱۶(۵)، ۲۹-۳۷. <http://irje.tums.ac.ir/article-1-6914-fa.html>

حاجی زاده، انور، عزیزی، قادر، و کیهان، جواد. (۱۴۰۰). تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های آموزش مجازی در دوران کرونا: رهیافت توسعه آموزش مجازی در پسا کرونا. تدریس پژوهی، ۱۹(۱)، ۱۷۴-۲۰۴. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.24765686.1400.9.1.9.1>

عباسی، فهیمه، حجازی، الهه، حکیم زاده، رضوان. (۱۳۹۹). تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدارشناسی. تدریس پژوهی، ۸(۳)، ۱-۲۴. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.24765686.1399.8.3.1.0>

ویسی، معصومه، موسوی، فرانک، ملکیان، فرامرزی، کرم افروز، محمدجواد. (۱۴۰۰). واکاوی عوامل اثربخشی تدریس برخط موفق در کلاس درس: تحلیل پدیدارشناسانه. فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی، ۱۴۰۰(۵۶)، ۱۱-۵۴. <https://dx.doi.org/10.22034/mape.2022.1266562.1151>

Adedoyin, O. B., & Soykan, E. (2023). COVID-19 pandemic and online learning: The challenges and opportunities. *Interactive Learning Environments*, 31(3), 863-875. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1813180>

Alimyar, Z., & Lakshmi, G. S. (2021). A study on language teachers' preparedness to use technology during COVID-19. *Cogent Arts & Humanities*, 8(1), 1999064. <https://doi.org/10.1080/23311983.2021.1999064>

Arkorful, V., & Abaidoo, N. (2015). The role of e-learning, advantages and disadvantages of its adoption in higher education. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 12(1), 29-42. <https://www.ijern.com/journal/2014/December-2014/34.pdf>

Azizi, M. (2022). On the quality of an EAP course over four semesters of online education during the COVID-19 pandemic. *Iranian Journal of English for Academic Purposes*, 11(1), 57-70. http://journalscmu.sinaweb.net/article_149183.html

Azizi, M. (2020). Online EAP courses amid COVID-19: On the effectiveness of the vocabulary, grammar, and reading comprehension components. *Issues in Language Teaching*, 9(2), 219-244. <https://doi.org/10.22054/ilt.2021.53174.511>

Back, M., Golembeski, K., Gutiérrez, A., Macko, T., Miller, S., & Pelletier, D. L. (2021). "We were told that the content we delivered was not as important:" Disconnect and disparities in world language student teaching during COVID-19. *System*, 103, 102679. <https://doi.org/10.1016/j.system.2021.102679>

Bardone, E., Raudsep, A., & Eradze, M. (2022). From expectations to generative uncertainties in teaching and learning activities: A case study of a high school English teacher in the times of

COVID-19. *Teaching and Teacher Education*, 115, 103723.

<https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103723>

Basilaia, G., & Kvavadze, D. (2020). Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 coronavirus (COVID-19) pandemic in Georgia. *Pedagogical Research*, 5(4), 10.

<https://doi.org/10.29333/pr/7937>

Bond, M. (2020). Facilitating student engagement through the flipped learning approach in K-12: A systematic review. *Computers & Education*, 151, 103819.

<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103819>

Cavanaugh, J. K., & Jacquemin, S. J. (2015). A large sample comparison of grade based student learning outcomes in online vs. face-to-face courses. *Online Learning*, 19(2). Retrieved from

<https://olj.onlinelearningconsortium.org/index.php/olj/article/view/454>

Checkel, J. T. (2006). Tracing causal mechanisms. *International Studies Review*, 8(2), 362-370.

https://doi.org/10.1111/j.1468-2486.2006.00598_2.x

Chen, M. (2022). Digital affordances and teacher agency in the context of teaching Chinese as a second language during COVID-19. *System*, 105, 102710.

<https://doi.org/10.1016/j.system.2021.102710>

Chen, C. (2021). Using scaffolding materials to facilitate autonomous online Chinese as a foreign language learning: A study during the COVID-19 pandemic. *Sage Open*, 11(3), 21582440211040131. <https://doi.org/10.1177/21582440211040131>

Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrinoni, A., Jiang, W. C., Wang, C. B., & Bernardini, S. (2020). The COVID-19 pandemic. *Critical Reviews in Clinical Laboratory Sciences*, 57(6), 365-388.

<https://doi.org/10.1080/10408363.2020.1783198>

Daniel, S. J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*, 49(1), 91-96.

<https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>

Derakhshan, A. (2021). Emergence distance education (EDE) role in the learning of English language skills during COVID-19 pandemic. *Teaching English as a Second Language (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 40(3), 41-82.

<https://dx.doi.org/10.22099/jtls.2021.39849.2948>

Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crises. *Journal of Educational Technology*, 49(1), 5–22. <https://doi.org/10.1177/0047239520934018>

Doucet, A., Netolicky, D., Timmers, K., & Tuscano, F. J. (2020). Thinking about pedagogy in an unfolding pandemic: An independent report on approaches to distance learning during COVID-19 school closures. *Education International*. Retrieved from

https://issuu.com/educationinternational/docs/2020_research_covid-19_eng

Ebadi, S., Khazaie, S., & Bashiri, S. (2020). Technology acceptance of NAVID learning management system in the Iranian medical English courses under the COVID-19 pandemic. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 12(26), 401-433. <https://dx.doi.org/10.22034/elt.2021.42131.2296>

Enkin, E., & Mejías-Bikandi, E. (2017). The effectiveness of online teaching in an advanced Spanish language course. *International Journal of Applied Linguistics*, 27(1), 176–197. <https://doi.org/10.1111/ijal.12112>

Farrell, T. S. (2021). “COVID-19 challenged me to re-create my teaching entirely”: Adaptation challenges of four novice EFL teachers moving from ‘face-to-face’ to ‘face-to-screen’ teaching. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 9(3 (Special Issue)), 117-130. <https://doi.org/10.30466/ijltr.2021.121073>

Ghosh, R., Dubey, M. J., Chatterjee, S., & Dubey, S. (2020). Impact of COVID-19 on children: Special focus on psychosocial aspects. *Education*, 31, 34-42. <https://doi.org/10.23736/S0026-4946.20.05887-9>

Godwin-Jones, R. (2015). The evolving roles of language teachers: Trained coders, local researchers, global citizens. *Language Learning & Technology*, 19(1), 10–22. <http://llt.msu.edu/issues/february2015/emerging.pdf>

Heo, H., Bonk, C. J., & Doo, M. Y. (2021). Enhancing learning engagement during COVID-19 pandemic: Self-efficacy in time management, technology use, and online learning environments. *Journal of Computer Assisted Learning*, 37(6), 1640-1652. <https://doi.org/10.1111/jcal.12603>

Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. Retrieved from <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>

Klimova, B. (2021). An insight into online foreign language learning and teaching in the era of COVID-19 pandemic. *Procedia Computer Science*, 192, 1787-1794. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.08.183>

Lee, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), 421. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30109-7](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30109-7)

Lin, C. H., Zhang, Y., & Zheng, B. (2017). The roles of learning strategies and motivation in online language learning: A structural equation modeling analysis. *Computers & Education*, 113, 75-85. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2017.05.014>

MacIntyre, P. D., Gregersen, T., & Mercer, S. (2020). Language teachers’ coping strategies during the COVID-19 conversion to online teaching: Correlations with stress, wellbeing, and negative emotions. *System*, 94, 102352. <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102352>

Maurin, E., & McNally, S. (2008). Vive la revolution! Long-term educational returns of 1968 to the angry students. *Journal of Labor Economics*, 26(1), 1-33. <https://doi.org/10.1086/522071>

Mirzaeian, V., Talebi, S. H., & Amjadi, A. (2021). Evaluating university instructors' attitude and challenges towards online English language teaching before and after the corona crisis. *Foreign Language Research Journal*, 11(3), 473-490. <https://dx.doi.org/10.22059/jflr.2020.313124.773>

Moorhouse, B. L., & Beaumont, A. M. (2020). Utilizing video conferencing software to teach young language learners in Hong Kong during the COVID-19 class suspensions. *TESOL Journal*, 11(3). <https://doi.org/10.1002/tesj.545>

Meirovitz, T., Russak, S., & Zur, A. (2022). English as a foreign language teachers' perceptions regarding their pedagogical-technological knowledge and its implementation in distance learning during COVID-19. *Heliyon*, 8(4), e09175. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e09175>

Moser, K. M., Wei, T., & Brenner, D. (2021). Remote teaching during COVID-19: Implications from a national survey of language educators. *System*, 97, 102431. <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102431>

Murgatroid, S. (2020). COVID-19 and online learning, Alberta, Canada. *Journal of Educational Technology*, 9(3), 25-32. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.31132.85120>

Nguyen, N. H., Tran, T. L. N., Nguyen, L. T., Nguyen, T. A., & Nguyen, M. T. (2022). The interaction patterns of pandemic-initiated online teaching: How teachers adapted. *System*, 105, 102755. <https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102755>

Oliver, K., Kellogg, S., & Patel, R. (2012). An investigation into reported differences between online foreign language instruction and other subject areas in a virtual school. *Calico Journal*, 29(2), 269-296. <https://www.jstor.org/stable/calicojournal.29.2.269>

Petrie, C. (2020). Spotlight: Quality education for all during COVID-19 crisis (hundrED Research Report #01). United Nations. Retrieved from <https://hundred.org/en/collections/qualityeducation-for-all-during-coronavirus>

Pokhrel, S., & Chhetri, R. (2021). A literature review on impact of COVID-19 pandemic on teaching and learning. *Higher Education for the Future*, 8(1), 133-141. <https://doi.org/10.1177/2347631120983481>

Ruiz-Alonso-Bartol, A., Querrien, D., Dykstra, S., Fernández-Mira, P., & Sánchez-Gutiérrez, C. (2022). Transitioning to emergency online teaching: The experience of Spanish language learners in a US university. *System*, 104, 102684. <https://doi.org/10.1016/j.system.2021.102684>

Sadeghi, K., & Ashegh Navaie, L. (2021). Iranian EFL teachers' experiences with online professional development: Perceptions and preferences. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 9(3 (Special Issue)), 9-23. <https://doi.org/10.30466/ijltr.2021.121073>

Shahnama, M., Yazdanmehr, E., & Elahi Shirvan, M. (2021). Challenges of online language teaching during the COVID-19 pandemic: A process tracing approach. *Teaching English as a Second Language (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 40(3), 159-195. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088191.2021.40.3.6.4>

Sintema, E. J. (2020). Effect of COVID-19 on the performance of grade 12 students: Implications for STEM education. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), em1851. <https://doi.org/10.29333/ejmste/7893>

Subedi, S., Nayaju, S., Subedi, S., Shah, S. K., & Shah, J. M. (2020). Impact of e-learning during COVID-19 pandemic among nursing students and teachers of Nepal. *International Journal of Science and Healthcare Research*, 5(3), 68-76. https://ijshr.com/IJSHR_Vol.5_Issue.3_July2020/IJSHR_Abstract.0012.html

Tao, J., & Gao, X. A. (2022). Teaching and learning languages online: Challenges and responses. *System*, 102819. <https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102819>

United Nations Secretary-General. (2020). Secretary-General's video message to launch policy brief on education and COVID-19. 4th August 2020. Retrieved from <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-08-04/secretary-generals-video-message-launch-policy-brief-education-and-covid-19-scroll-down-for-french-version>

Yi, Y., & Jang, J. (2020). Envisioning possibilities amid the COVID-19 pandemic: Implications from English language teaching in South Korea. *TESOL Journal*, 11(3). <https://doi.org/10.1002/tesj.543>

Young, S., & White, A. (2022). The challenges of language teaching in Polish complementary schools in the UK during the COVID-19 lockdown. *Educational Review*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/00131911.2022.2035686>

Zhu, W., Liu, Q., & Hong, X. (2022). Implementation and challenges of online education during the COVID-19 outbreak: A national survey of children and parents in China. *Early Childhood Research Quarterly*, 61, 209-219. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2022.07.00>